Zzp'er gespecialiseerd in vrede

Interview
Sven Koopmans, VN-adviseur

De Nederlandse VN-adviseur bereidde het vredesoverleg over Syrië in Genève voor.

Door onze redacteur
Floris van Straaten

AMSTERDAM. Hij grapt dat hij zzp'er is. Een zzp'er gespecialiseerd in vredesoverleg in slepende internationale conflicten. Sven Koopmans (42) adviseert VN-gezant Staffan de Mistura bij de voorbereidingen op de intussen alweer afgebroken vredesconferentie over Syrië.

Koopmans behoort tot een selecte groep juridische en diplomatieke experts die op afroep beschikbaar zijn om te helpen bemiddelen bij grote conflicten in de wereld. Hoewel elk conflict zijn eigen dynamiek en lokale achtergrond kent, zijn er volgens Koopmans wel degelijk lessen te trekken uit eerdere vredesonderhandelingen. „We moeten niet steeds het wiel opnieuw uitvinden", zegt hij, net terug uit Genève, in een gesprek in Amsterdam een paar weken geleden.

Het professionalisme dat Koopmans en zijn collega's door de jaren heen hebben ontwikkeld, kan veel bijdragen, meent hij. „Je leert hoe je dingen moet aanpakken. Is het misschien beter eerst een half jaar naar de verschillende partijen te luisteren en in het geheim met hen te onderhandelen? Moet er een amnestie komen en moeten er verkiezingen komen of juist niet?"

> De vorige Syriëconferentie in Zwitserland, twee jaar geleden, kwam eigenlijk te vroeg

En haastige spoed loont niet. „De buitenwereld heeft vaak de neiging meteen een grote conferentie met draaiende camera's erbij te organiseren", zegt Koopmans. „Maar dat heeft alleen zin als je precies weet wat je eruit zult krijgen en partijen echt tot onderhandelen bereid zijn. Misschien zou je de Syriëconferentie van twee jaar geleden in Zwitserland kunnen beschouwen als zo'n conferentie die te vroeg kwam."

Natuurlijk is alles bij elk nieuw conflict weer anders. Soms worden de gevechten eerst gestaakt voor er onderhandelingen op gang komen. Maar de partijen bij de burgeroorlog in Colombia onderhandelen inmiddels al jaren op Cuba, terwijl de gevechten in Colombia vaak gewoon doorgingen.

Zuid-Soedan

Soms komen akkoorden volgens Sven Koopmans te vroeg. In Zuid-Soedan zijn intussen ettelijke wapenstilstandsakkoorden geweest, die één voor één mislukten. Koopmans: „Die akkoorden waren te rudimentair en legden niet genoeg in detail vast achter welke lijn de strijders zich moesten terugtrekken en welke sancties er stonden op overtredingen."

Soms moet je subtiel te werk gaan, soms is de harde hand effectiever. Koopmans noemt de uiteindelijk succesvolle Dayton-onderhandelingen over het Joegoslaviëconflict van midden jaren negentig, waarbij de Amerikaanse onderhandelaar Richard Holbrooke ervoor zorgde dat de stoel van de Servische leider Slobodan Milosevic bij een diner tijdens onderhandelingen in een Amerikaans luchtvaartmuseum precies onder het bomluik werd geplaatst van een B-2-bommenwerper. „De Amerikanen hebben andere middelen tot hun beschikking dan wij", zegt de vredesmakelaar lachend.

De Nederlander was zelf in 2013 nauw betrokken bij de onderhandelingen om een einde te maken aan de strijd in Mali. Met de toenmalige baas van Minusma, de VN-missie in Mali, en diens opvolger Bert Koenders stelde hij een gedetailleerd plan op. Ze betrokken er ook de Afrikaanse Unie en ECOWAS bij, een samenwerkingsverband van West-Afrikaanse staten.

Onderhandelingen in het buurland Burkina Faso mondden vervolgens uit in een akkoord. Het legde de basis voor de vredesmacht in Mali, waaraan ook Nederland met 450 militairen en materieel bijdraagt, en zorgde voor een zekere mate van stabiliteit en verkiezingen in het Afrikaanse land. „Het akkoord in Mali was tot nu toe het meest succesvolle uit mijn loopbaan."

FOTO EVERT-JAN DANIELS/ANP

Nederlandse commando's op patrouille naar de Malinese stad Ansongo. Sven Koopmans werkte mee aan een vredesakkoord voor Mali.

ADVISEUR EN BEMIDDELAAR

In Afrika en nu Syrië

Sven Koopmans (1973) is bemiddelaar in internationale conflicten. Hij is nu VN-adviseur voor het vredesoverleg over Syrië.

Eerder was hij voor de EU, de VN en andere organisaties betrokken bij bemiddelingspogingen in Mali, de Centraal-Afrikaanse Republiek, Soedan en Cyprus.

Koopmans is oorspronkelijk internationaal jurist en promoveerde aan de universiteit van Oxford op conflictbeëindiging tussen staten.

Scepsis

Met enige scepsis ziet Koopmans, die dit voorjaar enkele colleges verzorgt aan de Universiteit Leiden, steeds vaker een veelheid van private bemiddelingsorganisaties die uit alle macht zelf vredesonderhandelingen proberen te voeren. Koopmans: „We moeten voorkomen dat de onderhandelaars van de partijen door iedereen worden uitgenodigd voor cursussen en seminars en zo profiteren van vredesoverleg. Dan dreigt het een soort industrie te worden."

Praten met fundamentalisten kan, maar er zijn grenzen. „De VN-Veiligheidsraad verbiedt ons soms met specifieke partijen te praten, die de raad als terroristen heeft bestempeld." Maar Koopmans is de eerste om toe te geven dat er veel discussie mogelijk is over de definitie van terrorisme.

Meestal geldt: hoe meer bloed er is gevloeid, hoe moeilijker het wordt in de partijen met elkaar om de tafel te krijgen. „Het is moeilijk met de tegenpartij te spreken als die bijvoorbeeld je dochter heeft vermoord", zegt Koopmans. „Soms vernauwt een conflict zich tot de vraag: gaan zij ons vermoorden of wij hen? Gewapende conflicten worden dan heel emotioneel. Je moet als onderhandelaar op zulke momenten veel empathie tonen."

Kieskeurig kun je evenmin zijn. „Je moet in principe met iedereen praten. Dat is ons vak. Ik heb in Soedan onderhandeld met Ahmed Haroun, die door het Internationaal Strafhof wordt gezocht op verdenking van oorlogsmisdaden in Darfur. Maar ik zou liever niet gefotografeerd worden in een omhelzing met hem."